

ECONOMIA I FRACTURA SOCIAL A COSTA RICA I AMÈRICA LLATINA

JOSÉ ELADIO MONGE PÉREZ

San José de Costa Rica

Fa poc que es van divulgar els resultats de la darrera Enquesta Nacional d'Ingressos i Despeses de les Llars a Costa Rica, 2004. L'anterior es va realitzar el 1988. El resultat més destacat és el creixement de la fractura social. La relació entre l'ingrés del 20% més ric i el del 20% més pobre de la població, va passar d'11 a 1 el 1988 a 20 a 1 el 2004, és a dir, gairebé es va doblar.

En aquest període de 16 anys, el 20% més pobre de la població va veure augmentar els seus ingressos en termes reals en un 7%, mentre que el 20% més ric de la població va tenir un augment en termes reals del 96% en els seus ingressos, o sigui, que els va duplicar.

Per tant, les polítiques econòmiques dels darrers 16 anys han provocat que la fractura social de Costa Rica s'hagi duplicat. Aquestes polítiques han reduït la mida i l'acció de l'Estat, han afavorit la importació de béns (reduint aranzels) i la inversió estrangera (establint zones franques, sense impostos per les empreses), i han incentivat l'exportació de productes no tradicionals (amb subsidis estatals). Se les anomena "polítiques neoliberals".

Podem concloure aleshores, juntament amb el director del Projecte Estat de la Nació, que el model costa-riqueny ha afavorit i subsidiat bàsicament els sectors amb més capital, això ha produït l'efecte lògic d'augmentar la fractura social.

El cas de Costa Rica –país que es té com dels més acomodats econòmicament entre els seus veïns centreamericans- no és pas únic. A gairebé tota Amèrica Llatina ha passat el mateix, fins i tot arreu del món, en la mesura que s'han adoptat les mesures neoliberals.

N'hi ha que argumenten que amb aquestes polítiques el 20% més pobre també va augmentar els seus ingressos, malgrat que només hagi sigut en un 7%, i que hagués sigut pitjor si els seus ingressos s'haguessin reduït. És la "teoria del vessament": els pobres prosperaran si als rics els hi

va bé; encara que això trigui, el camí és aquest.

Així, el neoliberalisme no és pas una opció econòmica únicament "tècnica, científica, natural", sinó una opció política que inclou una determinada voluntat de distribució de la riquesa. Qualsevol decisió política inclou l'opció per una determinada voluntat de repartiment. Es pot privilegiar els uns o els altres. El neoliberalisme, presentat com a "natural" en un moment de depressió dels moviments populars, ha sigut tots aquests anys la fórmula econòmica aplicada per crear riquesa acceleradament a base d'estrènyer el cinturó i privar els treballadors de les conquestes socials ja adquirides. Hem fet el joc a l'ambició del capital, i les nostres societats s'han polaritzat amb una desigualtat que la història no havia conegut mai.

Hi ha estudiosos que defensen que la violència es relaciona més directament amb la magnitud d'aquesta desigualtat (fractura social), que amb la mateixa magnitud de la pobresa (l'explosió social).

Ens preguntem: És ètic justificar l'augment de la fractura social, com un subproducte inevitable del necessari desenvolupament econòmic? És un mal menor, o un mal major? És inevitable, o es pot solucionar amb una necessària reforma fiscal? Es justifica continuar amb aquestes polítiques (per exemple el TLC amb els EUA), que eixamplaran cada vegada més aquesta fractura? Continuarem apostant per una elit més rica, però en mig d'una societat més desigual i violenta? És això el que volem que passi a Costa Rica i a L. Estarem venent la primogenitura (pau social) per un plat de llenties (més riquesa de només un sector)? Caldrà treure els mercaders del temple?

És hora de superar l'engany de la suposada ingenuïtat del neoliberalisme, i d'optar per una altra voluntat de distribuir la riquesa: com a societat humana, no segons la llei de la selva. A. L. està despertant i posant-se en marxa. És l'hora d'un canvi històric a A. L. i el món.